

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1 від «1» вересня 2020 р.
Завідувач кафедри
 Острянюк А.М.

СИЛАБУС
навчального курсу
«Культурно-пізнавальний, екологічний та релігійний туризм»

Галузь знань – 03 Гуманітарні науки
Спеціальність – 032 Історія. Археологія
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – залік

Викладач – Щербина Світлана Вікторівна, кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства.
Тел.: моб. +38(097)72-124-72.
E-mail: s-scherbyna@ukr.net
Години консультацій – щовівторка 13.00 – 14.00 (303 кабінет).

1. Анотація курсу

«Культурно-пізнавальний, екологічний та релігійний туризм» є дисципліною за вибором. У результаті її вивчення у студентів мають бути сформовані такі компетентності: вміння аналізувати та оцінювати туристичний потенціал окремих регіонів України та світу; вміння аналізувати геополітичні, природно-кліматичні, етнодемографічні, культурно-цивілізаційні, історичні, соціально-економічні, політико-правові особливості розвитку країн і регіонів; суть географічної, історичної, політологічної, економічної, культурологічної, етнологічної, релігієзнавчої складових країнознавства.

Навчальний курс побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Навчальна дисципліна «Культурно-пізнавальний, екологічний та релігійний туризм» для студентів магістратури (III-й семестр) включає 20 лекційних і 10 практичних годин, а також 120 годин самостійної роботи. У змісті курсу можна виділити два змістові модулі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні основи культурно-пізнавального, релігійного і екологічного туризму.
2. Перспективи розвитку культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму.

2. Передреквізити курсу

Для освоєння змісту навчального курсу необхідно засвоїти навчальні дисципліни «Історія та сучасна індустрія туризму», «Основи екскурсознавства», «Географія туризму», «Туристичне країнознавство», «Географія України».

3. Постреквізити курсу

Після вивчення дисципліни силабусу отримані студентом знання, вміння та навички будуть необхідні для подальшого опанування туристичних дисциплін та практичної діяльності у сфері туризму.

4. Мета курсу

- формування у студентів уявлень про організацію і проведення культурно-пізнавальних, релігійних та екологічних турів;
- формування знань про природні, історико-культурні об'єкти різних регіонів України та світу, їх туристичний потенціал і перспективи

Завдання дисципліни полягає у:

- вивчення теоретичних основ дисципліни, її понятійно-термінологічного апарату, передумов і чинників розвитку туризму;
- дослідження розвитку культурно-пізнавального, екологічного та релігійного туризму;
- характеристика туристичних ресурсів та потенціалу окремих регіонів світу й України;

- окреслення перспективних напрямів розвитку культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму.

5. Очікувані результати курсу

Магістр повинен вміти:

- здійснювати пошук, критичний аналіз та обробку інформації з різних джерел з застосуванням сучасних інформаційних та комунікативних технологій;
- характеризувати та оцінювати закономірності та напрямки розвитку культурно-пізнавального, екологічного та релігійного туризму в Україні і світі, організувати маршрути й тури;
- досліджувати туристичний потенціал територій; орієнтуватись у сучасних запитах і тенденціях ринку культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму; визначати регіональні особливості держави щодо розвитку окремих видів туризму;
- застосовувати поглиблені знання при розробці наукових проєктів прикладної спрямованості, а також при вирішенні певних практичних проблем; створювати та реалізовувати індивідуальні та колективні проєкти.

6. Організація навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разо м	у тому числі					Разо м	у тому числі				
л		пр	л а б	ін д.	ср с	л		пр	лаб .	ін д.	ср с	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи культурно-пізнавального, релігійного і екологічного туризму.												
Тема 1. Класифікація туризму	2	2										
Тема 2. Нормативно-правова база туристичної діяльності	12	2				10						
Тема 3. Роль історико-культурних	12	2				10						

ресурсів у туристичній діяльності												
Тема 4. Релігійний туризм: історія та перспективи.	2	2					...	...	...	...	...	...
Тема 5. Екологічний туризм в світі і Україні	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 1	42	10	2			30						
Змістовий модуль 2. Перспективи розвитку культурнопізнавального, релігійного та екологічного туризму.												
Тема 6. Сучасні тенденції в організації культурно-пізнавальних, релігійних та екологічних турів	26	2	4			20						
Тема 7. Організація і проведення культурно-пізнавальних турів	12	2				10						
Тема 8. Об'єкти екологічного туризму	12	2				10						
Тема 9. Релігійний туризм і паломництво	4	2	2									
Тема 10. Чернігівщина як об'єкт культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму	24	2	2			20						
Разом за змістовим модулем 2	78	10	8			60						
Усього годин	120	20	10			90						

Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Культурно-пізнавальні атракції світу	2
2.	Історико-культурні ресурси України	2
3.	Тури екологічного спрямування	2
4.	Релігійний туризм у християнстві	2
5.	Туристичний потенціал Чернігівського краю	2
Усього годин практичних занять		10

Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Нормативно-правові засади культурно-пізнавальної, екологічної та релігійної туристичної діяльності

Необхідно проаналізувати туристичне законодавство України, виділивши норми, як стосуються культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму. Під час групового обговорення визначити «сильні» і «слабкі» сторони вітчизняної законодавчої бази з організації туристичної діяльності.

Максимальна оцінка – до 5 б.

Тема.2. Характеристика попиту і пропозиції туристичних операторів України

Проаналізувати сайти 2-3 туристичних операторів, детальну увагу приділити пропозиції і концепції відпочинку.

Критерії аналізу:

- країна
- мета туру
- цільова аудиторія.

Звернути увагу на пропозицію культурно-пізнавального характеру, релігійний та екологічний туризм.

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 3. Актуальність екологічного туризму в світі

Проаналізуйте досвід ... (країна за вибором) у розвитку екологічного туризму. Відповідь необхідно представити у вигляді презентації. Тривалість – до 7 хв, обсяг – 10 – 12 слайдів.

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 4. Чорнобиль туристичний

Схарактеризувати тонкощі радіоактивного туризму, визначити причини популярності незвичного туристичного об'єкту. Проаналізувати статистику туристичних потоків до зони відчуження.

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 5. Організація культурно-пізнавального, екологічного, релігійного туру

Ознайомитись з принципами та етапами організації туру. Розробити культурно-пізнавальний/екологічний/релігійний тур (за вибором).

Розробити пам'ятку туриста. Скласти карту маршруту.

Загальна оцінка – до 10 б.

Тема 6. Культурно-пізнавальний туристичний потенціал України

У вигляді есе висвітлити власне бачення культурно-пізнавального туристичного потенціалу України, окреслити перспективний план можливого її розвитку, описати умови, які б сприяли збільшенню туристичного потенціалу регіону.

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 7. Розвиток паломництва на Чернігівщині

Ознайомитись з історією паломництва на території Чернігівщині. Визначити осередки релігійного туризму у Чернігові.

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 8. Культурно-пізнавальні атракції Чернігова

За допомогою віртуальної дошки створити інформаційно-довідковий ресурс, який би висвітлював основні туристичні локації Чернігова

Загальна оцінка – до 5 б.

Тема 9. Проблеми і перспективи розвитку культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму в світі

У вигляді есе висвітлити власне бачення проблем і перспектив розвитку культурно-пізнавального, релігійного, екологічного туризму в світі. Навести приклади позитивних і прибуткових національних моделей туристичного розвитку. З'ясувати, що необхідно зробити в Україні для потужного розвитку туристичної сфери.

Загальна оцінка – до 5 б.

9. Порядок оцінювання

№	Назва теми	Всього балів	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Культурно-пізнавальні атракції світу			10	
2	Історико-культурні ресурси України			10	
3	Тури екологічного спрямування			10	5
4	Релігійний туризм у християнстві			10	
5	Туристичний потенціал Чернігівського краю			10	10
6	Нормативно-правові засади культурно-пізнавальної, екологічної та релігійної туристичної діяльності				5
7	Характеристика попиту і пропозиції туристичних операторів України				5
8	Проблеми і перспективи розвитку культурно-пізнавального, релігійного та екологічного туризму в світі				5
9	Чорнобиль туристичний				5
10	Організація культурно-пізнавального, екологічного, релігійного туру				10
11	Культурно-пізнавальний туристичний потенціал України				5
Разом за курс		100		50	50

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Модулі	I	II	Разом (балів)
--------	---	----	---------------

Бали	0 – 50	0 – 50	0 - 100
Лекції		–	
Практичні заняття	0 – 30	0 –20	0 – 50
Самостійна робота	0 – 15	0 – 35	0 – 50
Підсумковий контроль			залік

Критерії оцінювання знань студентів за вимогами ЄКТС:

- а) робота на лекції** (не оцінюється);
б) відповідь на практичному занятті (до 10 балів)
в) самостійна робота (до 10 балів)

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 - 10 балів – студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні практичних завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання. Практичне завдання виконане повністю відповідно до встановлених вимог.

2-4 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні практичних завдань, аргументація на достатньому рівні. Практичне завдання виконане частково та має несуттєві помилки.

1-2 бали – студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні практичних завдань на низькому рівні. Практичне завдання виконане поверхово без урахування встановлених вимог.

Самостійна робота з курсу «Культурно-пізнавальний, екологічний та релігійний туризм» передбачає теоретичне опрацювання матеріалу та підготовку практичних завдань (складання таблиць, робота з контурними картами, підготовка доповідей, презентацій, участь у круглому столі).

Самостійна робота оцінюється до 50 балів.

Ведення конспекту практичного заняття оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність теоретичного матеріалу (рукописний варіант) практичного заняття;
- виконання тестів і практичних завдань відповідно до теми практичного заняття.

Наявність всіх компонентів конспекту практичного заняття може бути оцінено до 2 балів.

Завдання самостійної роботи та теми рефератів по кожному модулю визначаються викладачем.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Перелік питань до заліку

1. Понятійно-термінологічний апарат курсу «Культурно-пізнавальний, екологічний та релігійний туризм»
2. Підходи до класифікації туризму
3. Нормативно-правова база туристичної діяльності
4. Історія становлення релігійного туризму
5. Центри релігійного туризму у світі
6. Паломництво у християнстві
7. Сакральні споруди як складова туризму
8. Функції та види релігійного туризму
9. Інноваційні технології у релігійному туризмі
10. Екскурсійна діяльність і культурно-пізнавальний туризм
11. Музеї Чернігівщини і їх туристичний потенціал
12. Історія релігійного туризму на території Чернігівщини
13. Передумови розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні
14. Вплив аварії на ЧАЕС на розвиток екологічного туризму
15. Світоглядні основи культурно-пізнавальної діяльності
16. Функції культурно-пізнавального туризму
17. Особливості організації культурно-пізнавального туру
18. Туристичні ресурси, їх типи
19. Географія екологічного туризму
20. Особливості організації екологічного туру
21. Рекламне забезпечення в культурно-пізнавальному туризмі
22. Екологічні проблеми рекреаційної діяльності

23. Охорона і використання культурно-історичної спадщини у туристичній діяльності.
24. Світова спадщина ЮНЕСКО та її значення для культурно-пізнавального туризму
25. Культурно-історична спадщина України, її туристичний потенціал
26. Українські села як потенційні об'єкти екологічного туризму
27. Світові тенденції розвитку екологічного туризму
28. Особливості розвитку культурно-пізнавального туризму у світі.
29. Використання історичної спадщини у туризмі
30. Народне мистецтво та художні промисли як складова культурно-пізнавального туризму
31. Географія релігійного туризму у ХХІ ст.
32. Вплив туризму на довкілля
33. Форми та види екотуризму
34. Природоохоронні об'єкти в туризмі
35. Природні рекреаційні ресурси
36. Культурно-історичні туристичні ресурси
37. Туристичний потенціал Чернігова
38. Архітектурні ансамблі Чернігова як туристичний ресурс
39. Рекреаційно-туристичний потенціал Чернігівщини
40. Екологічні проблеми рекреаційної діяльності
41. Принципи раціонального природокористування
42. Охорона природи і туристична діяльність
43. Правове забезпечення діяльності у сфері рекреаційних послуг
44. Перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні
45. Характеристика туристичного законодавства України (Закон України «Про туризм», Закон України «Про курорти»)

12. Політика курсу

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати охайний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад туристичних дисциплін;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- дотримуватися навчальної дисципліни (брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, запізнюватися на заняття тільки з поважних причин, дотримуватися правил суспільної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача);

- виконувати завдання, визначені для практичних занять і самостійної роботи;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни (включно з заліком) мінімум 60 балів.

13. Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

14. Рекомендована література

Основна література:

1. Закон України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 // Урядовий кур'єр. – 2003. – 25 груд. (№ 244) – С. 15-19.
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р.
3. Закон України «Про курорти» від 5.10.2000 р. № 2026.
4. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К. : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет». – 2001. – 395 с.
5. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. – К., 1998. – 130 с.
6. Квартальнов В.А. Туризм [Электронный ресурс] : учебник / В.А. Квартальнов. -2-е изд. перераб. –М.: Финансы и статистика, 2014. -335 с. -Режим доступа: <http://e.lanbook.com/view/book/69175/>
7. Кузик С.П. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія / Степан Кузик. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 254 с.
8. Любіцева О.О. Методика розробки турів. - К.: Альтерпрес, 2003. - 104 с.
9. Любіцева О.О. Паломництво та релігійний туризм: навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2011. -416 с.
10. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. -К.: Знання, 2008. -661 с.
- 11.Новиков В.С. Инновации в туризме: учеб. пособ.для студ. высш. учеб. завед./ В.С.Новиков. — М.: Из-дательский центр "Академия", 2007. — 208 с
- 12.Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський / за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид., виправл. – К : Знання, 2008. – 575 с.

13. Релігійний туризм: термінологічний словник –довідник / автор-упорядник Т. Божук. –Л.: Український бестселер, 2010. –152 с.
14. Рутинський М. Й. Зелений туризм. -К.: Знання, 2008. -271 с.26.
15. Сапелкіна З.П. Релігійний туризм. –К.: Альтерпрес, 2009. –244с.
16. Симоненко Б.К. Регіони України: проблеми розвитку. – К.: Наукова думка, 1997.
17. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. –К.: Видавництво Київського національного торговельно-економічного університету, 2019. –463с.
18. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи / За заг. ред. І.М.Писаревського. - Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2011. - 284 с.
19. Туристичні ресурси України / Під ред. О.І. Лугова. – К. : Ін-тут туризму федерації профспілок України, 1996. – 352 с.
20. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : підручник / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. — К. : Знання, 2013. — 334 с.

Допоміжна література:

1. Андрее Г.О. Розвиток пізнавального туризму -перспективний напрямок у справі збереження культурної спадщини України // Український центр культурних досліджень, 1994-2010 рр. / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_6_2.php
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
3. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України: навч. Посібник / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
4. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посібник / П.О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
5. Мацола В.Л. Рекреаційно-туристичний комплекс України // НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1997. – 156 с.
21. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території Монографія. - Львів: Новий Світ-2000, 2012. - 176 с.
6. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
7. Правове регулювання туристичної діяльності: збірник нормативно-правових актів / під ред. В.К. Федорченка. – К. : Юрінком, Інтер, 2002. – 640 с.
8. Природо-заповідний фонд України загальнодержавного значення: довідник. – К., 1998. – 240 с.
9. Федорченко В.Х. Туристський словник-довідник: Навч. посіб. / В.Х. Федорченко, І.М. Мініч. – К. : Дніпро, 2000. – 54 с.
10. Феномен туризму: розмаїття сенсів : монографія ; за ред. О.О.Красноручького, Н. І. Моїсєвої. –Харків: Видавництво «Стильна типографія», 2019. – 252с.
11. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. World Tourism Organization, UNWTO // <https://www.unwto.org>
2. ЮНЕСКО (UNESCO) // <https://ru.unesco.org/>
3. Все про туризм. Туристична бібліотека <https://infotour.in.ua>

4. Чернігівщина туристична // <https://chernihivregion.travel>.
5. Управління культури та туризму Чернігівської міської ради // <https://chernigiv-rada.gov.ua/structur/id-1480/>